

se la *punyeta* etc., semànticament cf. la frase en francès *épouser la veuve poignet* (MLWagner, *RFGn.* LXX, 178) i l'ar. *'itámar* 'masturbar-se', forma derivada de *'ámar* que significava això mateix en àrab granadí, però que pròpiament volia dir 'friccionar, refregar, fer massatge' en àrab medieval (clàssic 'freqüentar'), d'on granadí *'umáira* «puñeta en las manos» (Dozy, *Suppl.* II, 170b, 171b). Veg. DCEC/DECH IV, 697a29-48. Potser mossarabisme *puñata* PUGNATA, amb imela? No em consta que a Itàlia sigui anterior la marea hispànica del S. XVI; i en cat. cf. el derivat en *-ero*.

D'aquí tota mena de deformacions eufemístiques: *punyessa*, *punyema*, *punyinc*, *punyal*, *repunyal*, *puçeta*, *palleta*: a Nules diuen *vés a fer palletes* per 'engegar amb menyspreu alg. persona': almenys aquest ha de ser antic, i haver estat abans molt estès, puix que passà al sard campidanès *donai su paliettu* 'engegar a f. p.' («mandar via, dar la gambata») i en particular 'donar carabassa (a un enamorat etc.)', MLWagner (*Homen. D. Alonso* III, 578). *Punyeter*, *-tero*; *punyeteria*. *Punyet* (supra).

Punyera 'mesura de gra', que sembla haver estat primitivament la quantitat que en cap en el puny (a manera d'EMBOSTA) (menys probable l'alternativa examinada en la nota 1 de PUÑO, DECH); ja en un doc. del Vallès or., de la 2.ª meitat del S. XI: «quartera una ordeï et *punera* una de faves» (en la sàvia monografia d'Anscari Mundó, sobre el doc. de Vilamajor, 51). Generalment es tracta de mesura de cereals [ordi, blat etc.]: «cimina de multura et una *pugnera*» 1188 (*InuLC* amb 22 testimonis més, escrits *puynera*, *-eria* etc., des de 1235 a 1401); grafiat *pugera*, Ribes c. 1283 (*RLR* IV, 53, 58); molts en el Capbreu de Besora de Cardener de c. 1200 (sovint abreujat *pu*., llegit a l'Arx. de Solsona); Vic 1253 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 367); 1282 (Hinojosa, *Reg. Señ. Cat.*, 354); 1323 (*RLR* XXXII, 429); Alt Berguedà, 1328 (Serra V., *Pinós i Mat.* III, 193); Prats de Molló, 1464 (*Llibre Roig*, 153r^o); Vall d'Espot, 1722 (capbreu d'Estais, lleg. 1959); cal llegir *una punyera de forment* en un altre doc. de Besora de 1369 (i no pas *punya*, BCEC 1909, 299). Menys sovint, mesura d'altres coses: «maçapà en què havie avelanes, miña *puy*<*n*>era» Cervera 1373 (*BABL* VI, 198); fins vi: «unam *puyeriam* vini, sine aqua» Vic 1257 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 432).

A Andorra val tres litres de gra (M. Chevalier, p. 72); com un quartà, Coma i Pedra, 1964; 1/8 d'aimina, V. Ferrera (1932-33); més petita, que la copa, V. de Cardós (Tavascan, Esterri, n'és 1/6 Estaon, 1934); 1/4 d'almut V. de Boí (Taüll, 1933); a la Vall d'Aneu «medida para legumbres, 2 kg 500», segons Pol (cf. *ponyada* «medida de cereales, que retenían los molineros en pago de la molienda», p. 25). Gascó *punbère*: «en tot la Estreme (de Castellobon) 30 cartarós de milh per *punhere*», «total du millet, prélevé pour droit de mouture» (G. de Balencie, *Li. Vert de Benac*, a. 1406, p. 103); aranes *punyèra*, V. d'Aura *pugnèro* «le quart d'un couar, soit 6 litres et un beyre» (Lamothe), Arrens *pugnèra* 'la mesura en què el moliner es cobra la mlta' (L. Parcet, p. 68), la *puigéro* al N. de

Tolosa (VKR VI, 115), roerg. *poumièyro* «boisseau ---», a Saint Africa *poumedièyro* (Vayssier, s. v. p. i s. v. *bouyssèl*). *Punyerada*. *Punyerar*.

Punyeró «dos *punyerons* de civada» c. 1200, Capbreu de Besora (lín. 33); *puyérons* Valls 1312 (*BABL* XII, 203); «que tot hom qui vena segon n'aja a donar 3 *puyérons* rasos per un» 1319 (GGC, Tarr., 790).

CPT.: *Punyarrapat* paral·lel a *puny estret* (del ~).

Punyar 'esforçar-se, lluitar per' [S. XIII, Jaume I, Llull]: del ll. PÜGNÄRE 'combatre', derivat de PUGNUS: «jueus, sarrahins, heretges, infaels, los quals tots jorns *punyen* en destruir la fe romana»; «remembrà que longament de temps havia *punyat* con aquella dona, qui d'él se confessava, gitàs de peccat». Llull (*Merav.*, NCl. III, 106; *Blanq.* I, 116.1); testimonis de les *VidesR* en el glossari. *Punya* 'esforç enèrgic, insistent' [Jaume I, Llull, *Questa* de Reixac]: «dix encara que d'aquí avant faria tot son poder e tota sa *punya* en servir nostre Senyor»; «A peu aní / en Catalunya, / hon fiu ma *punya* / que un cavaller, / gran bandoler, / d'antic linatge, / me pres per patge», JRoig (*Spill*, 970, mal entès per Chabàs: és 'vaig fer els meus esforços, vaig fer per manera, que un cavaller tal em prengué per patge'). «En bé saber, prec que *punya* metatz: / om si *puynan*, fa-ls enemics dexendre», Cerverí, 62.15, 32.

En forma sàvia *pugnar* [fi S. XIV]; *pugna* [fi S. XV, *AlcM*; 1533, *DAlc*], usual sobretot en la locució figurada *estar en pugna* (*amb*); per a una resta de PUGNA 'batalla' en la toponímia, veg. la nota sobre *Pujafrancor* a PUIG. *Pugnant*. *Pugnaire*. *Pugnador*. *Pugnaç*, ll. *pugnaç*, *-acis* 'de natural lluitador'; *pugnacitat*.

Espugnar [Lab. 1839], pres del ll. *expugnare* id., *expugnació* i *expugnable* [id.]; *inexpugnable* [Lacav.], i ja: «fort y guarnit, castell *inespugnable*, / vos demostràs, senesa Catherina, / que vostre clos, jamés l'inic mudable / pogué mirar ---», Miquel Garcia 1511 (*JMBover*, *BiEscrBal.* I, 348, v. 1); *inexpugnabilitat*.

Impugnar [Lacav.], ll. *impugnare* 'atacar'; *impugnació* [Lacav.]; *impugnable*, *impugnabilitat*; *impugnador*, *impugnant*, *impugnatiu*. *Opugnar* [Lab. 1840], ll. *oppugnare* id.; *opugnable*, *opugnació*, *opugnador*. *Propugnar* [DOrt.], ll. *propugnare* id.; *propugnador*, *propugnació*, *propugnacle* (*perpugnacle*).

Repugnar [Eiximenis], ll. *repugnare* 'lluitar contra alg. c. per rebutjar-la': «tot açò *repugna* e confon molt lo vot de pobretat», Ll. de les Dones (*EntreDL* I, 203, 46-49); *repugnant* [Belvitges]; *repugnància* [DTo. 1670]; *repugna*.

Púgil [Belv.], pres del ll. *pūgil*, *-ilis*, id., de la mateixa arrel que *pugnus*; *pugilar*; *pugilisme*, *pugilistic*, i el cpt. *pugilòmetre*. +*Pugillar* [Lab. 1840], ll. *pugillar* 'manual en què es tenen les doctrines més manejaes'.

Pigmeu [-eo, Lacav.; -eu Belv.], pres del gr. *πυγμαῖος* id., ll. *pygmaeus*, derivat de *πυγμή* 'puny', de la mateixa arrel indoeuropea: pròpiament 'petit com un puny'.

Punya, *punyada*, *punyal*, *punyalada*, *punyalera*, *pu-*